

Järvellisyys esikaupunkialueella - esimerkkinä Tampereen Nurmi-Sorila
Diplomityö

Anna-Maija Sohn

12.3.2008

tark. prof. Staffan Lodenius

Tampereen teknillinen yliopisto

Arkkitehtuurin koulutusohjelma

Tiivistelmä

Diplomityö ”Järvellisyyden esikaupunkialueella – esimerkkinä Tampereen Nurmi-Sorila” käsittelee vesistön läheisyyttä maisemallisena, kaupunkikuvallisena ja toiminnallisena elementtinä. Diplomityössä on suunniteltu Nurmi-Sorilan palvelukeskustaa ja sen kaupunkirakenteen läheistä suhdetta Näsijärveen.

Alueesta on diplomityön esittelyhetkellä valmisteilla Tampereen kaupungilla osayleiskaavaehdotus. Kaavaehdotuksen johtajatuksena on vetovoimaisen keskustan sijoittaminen osayleiskaava-alueen eteläosaan, Nurmiin.

Näistä lähtökohdista diplomityössä esitetään eräs kaupunkirakenteellinen mahdollisuus, joka pyrkii luomaan Nurmin keskusta-voimakkaasti ”järvellisen” identiteetin. Ratkaisu perustuu rantojen muokkaamiseen täyttömaalla niin, että keskusta-alueelle muodostuu kaksi erilaista lahtea: urbaani ja kotoisampi. Ratkaisussa rantaan luodaan julkisen tilan sarja näiden lahtien välille. Järven lisäksi suunnitelmassa esitellään myös pienempi kaupunkirakenteellinen vesielementti, hulevesilampi. Rakennusten suhde vesistöön vaihtelee kelluvista vuokrasaunoista veden ylle kurottuviin rakennuksiin ja vesistöä käyttäen katseleviin terassitaloihin.

Asuntoja Nurmin keskusta-alueelle esitetään 620 000 kem2, julkisia ja kaupallisia palveluita sekä työpaikkoja 56 500 kem2.

Thesis Abstract

Master's thesis "Suburban area by the lake – Nurmi-Sorila in Tampere" deals with waterways as landscape and townscape elements as well as functional elements when being in a suburban area. The thesis is a plan of Nurmi-Sorila's service centre, its town structure and the relation with Lake Näsijärvi.

At the moment the city of Tampere is preparing a master plan for the area. The main idea of that plan is to locate the neighbourhood centre in the south, in Nurmi.

The thesis is one possible vision of the neighbourhood structure. It has a purpose of giving the area a strong identity that arises from the lake and smaller surface waters in the area. The basic idea is to transform the shoreline to create two different kinds of bays: one that is more urban and one that is cosier. In the plan there is a public open area by the lake that unites the bays. In addition to the lake the plan introduces a smaller water element into the town structure: a drainage water pond. The relation between buildings and waters range from floating saunas to terrace houses.

Total area of the Nurmi centre plan for residential purpose is 620,000 floor square meters. Public and private services together with working places have an area of 56,500 floor square meters.

SISÄLLYS

Tiivistelmä	3
Johdanto	6
OSA I Veden läheisyys, merellisyys, järvellisyys	7
Vesisuhde aikojen saatossa	8
Vesisuhde nykyään - elinkeinoista elämyksiin	10
Lähiöiden vesisuhde	12
Maisemallinen veden läheisyys	14
Asemakaavallisia vedellisyystekijöitä	18
Toiminnallisia vedellisyystekijöitä	22
Rantavyöhykkeen julkisuusaste	28
Yhteenvetoa	30
OSA II Tampereen Nurmi-Sorila	31
Tampereen vesistösuhde	32
Nurmi-Sorilan osayleiskaava	35
Alueen kuvaus	36
Diplomityön tavoitteet	40
Toimenpiteet	41
Mitoitus	50
Suunnitelma	51
Lähdeluettelo	56

JOHDANTO

Sain olla mukana Nurmi-Sorilan osayleiskaavatyössä Tampereen kaupungin palveluksessa syksystä 2005 vuoden 2006 loppuun saakka. Työskentelyaikani hahmoteltiin yhdessä osallistensa kehityskuvaa alueesta ja yhdisteltiin alkupelejä viidestä rakennemallista ainekset kolmeen luonnosvaihtoehtoon. Alue on valtavan haastava luonnonolemuksiensa ja olemassa olevan maalaistalouden rakenteen vuoksi. Suurimpia reunaehdoja asettavat alavilla alueilla suojellut metsä- ja kumpuilevat alueet ja kumpuilevat metsä- ja kumpuilevat alueet. Alueen maatalouselinkeino on hiipumassa EU:n mukanaan tuomien uudistusten myötä. Jo ennen EU:n liittymistä tilarakenne kehittyminen oli voimakasta, mutta unionin yhtenäisen maatalouspolitiikka ohjasi tilakoon kasvua yhä suurempiin yksiköihin. Suuret, yhtenäiset peltoalueet ovat nyt edellytys tuottavalle tilalle, eikä hajalleen taajamarakenteen sisään lomittuvia pikkualueita ole mahdollista tehokkaasti viljellä.

Nurmi-Sorilan osayleiskaavan laadinta on ollut pitkälti reunaehdojen välttelyä ja toimivan rakenteellisen kokonaisuuden kuromista kokoon jäljelle

jäävistä maankäyttömahdollisuuksista. Alueen tulevaa identiteettiä ei ole juurikaan ehditty tutkia. Kolme eri luonnosvaihtoehtoa ovat olleet keskenään erilaiset liikenteen ja maankäytön osalta ja antavat jotain viitteitä mahdollisesta identiteetistä suunnasta. Yksi keskittyy pientalovaltaiseen asumiseen ja toisen painopiste on järven rantaan sijoitetulla keskusta-alueella. Työn aikana järven läheisyys ja valtavan pitkän ranta- ja viivan tärkeys ovat jatkuvasti kummitelleet taustalla, mutta niiden käsittely on jätetty erilliseksi osa-alueeksi osayleiskaavatyössä. Diplomityöni käsittelee juuri tätä näkökulmaa Nurmi-Sorilassa. Millaisilla suunnitteluratkaisuilla uusi kaupunkinosa voisi saada järvestä kumpuavan identiteetin ja millä lailla järven läheisyys voisi vaikuttaa asukkaiden elämään? Vaikka asuinalue rajautuu veteen, ei ole lainkaan selvää, että merellisyys tai järvelisyys leimaa koko aluetta. Joskus esimerkiksi pientalovaltainen alue rajoittuu rantaan, mutta vesistön arvosta nauttivat ai-noastaan muutamien rantatonttien omistajat. Toisilla alueilla taas veden läheisyys on ranta-alueella niin voimakas, että se vaikuttaa vahvana identi-

OSA I

Veden läheisyys, merellisyys, järvellisyys

teettitekijänä läpi koko alueen. Niillekin, jotka eivät omasta ikkunastaan näe kauas ulapalle.

Muutaman viime vuosikymmenen ajan yksi tärkeimmistä kaupunkisuunnitteluteemoista on liittynyt ranta-alueisiin. Entiset satamatoiminnot on monissa kaupungeissa siirretty kauemmaksi keskustoista ja niiltä on vapautunut alueita asumis- ja palvelukäyttöön. Aiemmin tuulisina ja saastuneina pidetyt entiset ranta-alueet ovat kasvattaneet suosiotaan ja sitä kautta merellisyydestä on tullut haluttu ominaisuus. Nämä monien kaupunkien entiset satama-alueet ovat olleet ns. brownfield-alueita, eli niissä on ennen asumiskäyttöön ottamista ollut vahva rakennettu infrastruktuuri, joka on uuden vedenläheisen asuinalueen myötä muuttanut muotoaan. Sen sijaan oman diplomityöni alue Nurmi-Sorila on lähtökohtaisesti pikemminkin greenfield-aluetta: luonnonläheisempää rakennettua ympäristön asteikolla katsottuna. Vahvat maatalouden perinteet alueella erottavat sen silti neitseelliseen luontoon syntyvistä kaupunginosista.

VESISUHDE AIKOJEN SAATOSSA

Vesistöjen varret ovat olleet kaikelle inhimilliselle kulttuurille tärkeitä kiinnittymiskohtia. Lähes koko kivikauden elanto saatiin kalastuksella, metsästyksellä ja muiden luonnon antimien keräilyllä. Verkkokalastus tunnettiin jo Suomen asuttamisvaiheessa. Kivikauden alkupuolella asuinpaikka valittiin siis metsästyksen, kalastukseen ja keuhkoihin parhaiten soveltuvilta alueilta eli avoimilta, hiekkapohjaisilta rantakaistaleilta. Rannikolla vallittiin asuinpaikaksi usein jokisuisto, sisämaassa taas järvenranta. Kivikauden lopulla ja sen jälkeen alkoivat maanviljely ja karjanhoito tulla tunnetuksi. Monet pronssi- ja rautakauden asuinpaikat sijaitsevat samoilla paikoilla kuin kivikautisetkin. Maatalous teki asumisesta pysyvämpää. Vesistön tärkeys ei sen sijaan vähentynyt lainkaan, sillä viljavimmat maat olivat jokisuistoja ja järvien rantoja.

Monet asuinpaikat sijaitsivat historiallisista syistä edelleen hyvien vesistöyhteyksien varrella. Saatavuus oli vesistöjä pitkin hyvä vuoden ympäri: kesäisin veneellä ja talvisin reellä jäätä pitkin. Vesistöjä myöten käytiin kauppaa ja kulttuurivaiikutteet levisivät. Muun muassa viikingit tunnettiin kauppiaina ja matkakumppaneina, joille Suomen-

kin vesireitit, kannakset ja kylät olivat kauppamatkoilta tuttuja. Läntisen vyöhykkeen suomalaiset saivat paljolti vaikutteita skandinaaveilta viikinkikaupan myötä, karjalaiset taas idästä slaavien ja ruotsalaisten kauppiaiden mukana.

Kaupankäynnin ja kuljetuksen lisäksi vesistöt ovat olleet merkittävässä roolissa Suomen teollistumiskehityksessä. Vanhimmat teolliset tuotantolaitokset syntyivät sinne, missä oli raaka-ainetta, kuljetusyhteyksiä ja energiaa sekä osaavia toimijoita. Teollisuus käyttikin paljon vesivoimaa ja vesistöjä pitkin uitettiin tukkeja. Tampereen ja Näsijärven osalta teollistuminen pyörähti käyntiin kun Finlaysonin puuvillatehdas perustettiin 1820, Frenckellin paperitehdas 1832, Tampereen masuuni 1844 ja Tampereen Pellavatehdas 1859.

Teollisuuden tarpeisiin rakennettiin Näsijärvellekin laivoja. Nämä olivat aluksi 15-25 –metrisiä purjelaivoja, joiden lastien purkauspaiikkana oli ainoa sopiva luonnonvalkama eli Mustalahti. Todennäköisesti ensimmäistä satamarakennelmaa puuhattiin jo 1830-luvulla. Finlaysonin 1860-luvulla valmistunut laituri sai englantilaisperäisen nimen pulvärkki (bullwark) ja kruunun pulvärkiksi kut-

suttiin venäläistä höyrylaivalaituria, joka oli myös muun Näsijärven matkustajaliikenteen käytössä. Kaupunkien torit sijaitsivat vesireittien varrella, joten kalakauppiaiden tuotteet olivat tuoreita ja vihannekset kuljetettiin ympäröivältä maaseudulta vesiteitse myyntiin.

(1.2)

Kuvat: Tampereen kaupunginmuseo

VESISUHDE NYKYÄÄN - elinkeinoista elämyksiin

Sata vuotta sitten vesiliikenne oli merkittävässä asemassa. Laivareitit halkoivat suomalaisia järviä. Vuoroliikenne Näsijärvelläkin kattoi huvilayhdyskuntien kultakaudella koko ranta-alueen ja laivoihin noustiin useilta yksityislaitureilta. Talvisin oli hevosella paljon helpompi ajaa järvien jäätä pitkin kuin kuoppaisia teitä. Ranta-alueet muotoutuivat vesiliikenteen huippukautena 1900-luvun alkuvuosikymmeninä luonnostaan taajamien keskusalueiksi.

Siinä missä vesistöt ennen vaikuttivat saavutettavuuteen positiivisesti yhdistämällä ihmisiä ja konkaisia kulttuureja niistä onkin tullut kierrettäviä ja vaivalloisia esteitä nykyisessä autovaltaisessa ajattelussa. Kun kehitys kohdistui autoihin ja maanteihin jäi vesiliikenne luonnollisesti vähemmälle huomiolle. Tämä vaikutti myös ranta-alueiden yhdyskuntarakenteeseen. Päätapahtumapaikat sijoittuivat teiden varsille ja vanha lähestymisuunta vesistöä pitkin unohtui. Fyysinen rakenne käännettiin nurin, kun vanhat taajaman pääjulkisivut muuttuivat merkityksettömiksi takapihoiksi.

Nykyään lähivesistöä ei tarkastellakaan enää ensisijaisesti liikkumisen ja elinkeinojen näkökul-

masta vaan elämyksellisenä ja kokemuksellisenä elementtinä. Vesi on aina ollut fyysisen elämän edellytys. Siksi on ymmärrettävää, että vedestä on löydetty mystisiä piirteitä niin ennen muinoin kuin nykypäivänäkin. Suomalaisissa muinaisuskonnoissa vesi oli tärkeä elementti. Esimerkiksi Kalevalan kolmannelta runosta on jäänyt elämään Joukahaisen lausahdus: "Vesi on vanhin voitehista, kosken kuuhu katsehista, itse Luoja loitsijoista, Jumala parantajista." Joukahaisen näkemys vedestä parantajana pätee nykyään nimenomaan psyykkisellä tasolla.

Kalevi Korpela on väitöskirjassaan (Developing the Environmental Self- Regulation Hypothesis, 1995) tutkinut mielipaikkoja eli paikkoja, joihin ihmiset menivät huoliensa ja murheidensa kanssa parantaakseen oloaan. Carolyn Francis ja Clare Cooper Marcus raportoivat myös samantyyppistä tuloksista vuonna 1991. Tärkeitä elementtejä näissä mielipaikoissa olivat luonnon elementit: vesi, tuuli, näköalat, liikkuminen, pimeys, kalliot, sekä eläimet. Voidaan olettaa, että psyykeä eheyttäviä kokemuksia herää ihmisissä heidän nähdesään tai kokiessaan perustavanlaatuisia luonnon elementtejä. (Francis, Carolyn ja Clare Cooper

Marcus, "Places People Take Their Problems." EDRA Proceedings, 1991)

Vesistön läsnäolo voi olla aistein koettua tai vesistöä voidaan aktiivisesti käyttää tiettyyn tarpeeseen. Olen erotellut vedellisyystekijöitä kolmeen ryhmään. Ensimmäiset liittyvät maisemalliseen veden läheisyyteen, toiset asemakaavallisiin keinoihin tuoda vesistö osaksi kaupunkirakennetta ja kolmannet ovat toiminnallisia vesistön käyttöön liittyviä tekijöitä.

(3,4)

LÄHIÖIDEN VESISUHDE

Kuva: Laajasalo-seura

Suomessa kaupungistuminen alkoi kiihtyä 60-luvulla. Modernin kaupunkiasumisen ideaaliksi muodostui metsälähiö, josta sittemmin kehittyi kustannustehokas ja vähemmän idealistinen betonilähiö. Suomalainen metsälähiö oli paikallinen ratkaisu väestön muuttoliikkeen ratkaisemiseksi. Suomalaisien maalaistausta ei historiallisesti ole edelleenkaan kovin kaukana. Raakaan korpeen rakentamisella ja asuintilan raivaamisella oli siis pitkät perinteet.

Kokonainen itsenäinen metsäkaupunki työpaikkoineen ja palveluineen nähtiin liian kalliina, joten keksittiin sijoittaa lähiö tarpeeksi kauas keskustasta niin, ettei välialueita rakennettaisi koskaan täyteen. Asuinalueet voitiin rakentaa tiiviisti ja kustannustehokkaasti, koska villi ja vapaa luonto ympäröisi aluetta joka puolelta ja siten kompensoisi rakennettujen viheralueiden puutetta. Asunnosta avautuvat luonnonmaisemat takaisivat asumisen laadun. (5)

Metsälähiömalli ei ottanut kantaa ympäröivään maisemaan eikä se tiiviydestään huolimatta pyrkinyt muokkaamaan lähivirkistysalueita kaupunkimaisiksi. Luonnon ja kaupunkirakenteen rajapinta

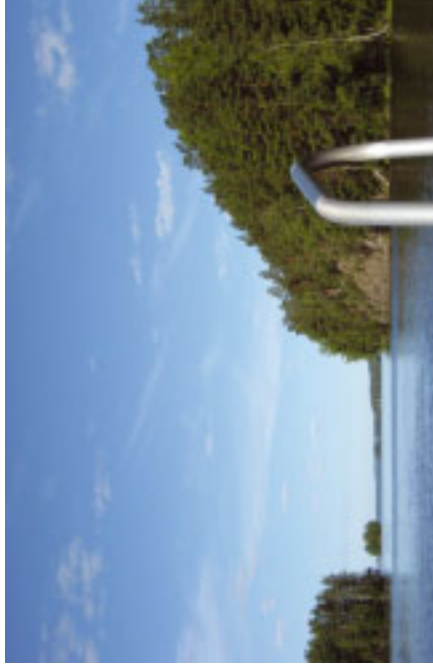
jätettiin metsälähiössä kokonaan käsittelemättä. Taloudellisten näkökohtien vaikutus lähiösuunnittelussa oli muodostunut hyvin tärkeäksi. Tehokkuusajattelun mukaisesti resursseja ei käytetty asuntotuotannon ulkopuolelle eli ympäristörakentamiseen lainkaan. Luonto itsessään sai toimia puistoina, toreina, leikkiapaikkoina ja puutarhoina. Suhde veteen ja vesistöön oli näin ollen myös etäinen. Vesi sai olla osana ikkunoista avautuvaa suurmaisemaa eikä lähirantaa käsitelty osana urbaania kaupunkitilaa. Purot, ojat ja lammikot jätettiin sellaisenaan pusikoituvaan metsikköön lasten ja ulkoilutettavien koirien löydettäväksi. Hoidettuja puistomaisia paikkoja vesiaiheista ei pyritty tekemään. Lähiöiden lähivesistöistä myös puuttui kannustus vedenläheiseen toiminnallisuuteen. Luonnonmukaisia uimarantoja lukuun ottamatta harvassa metsälähiössä oli veteen liittyviä toimintoja.

Kuva: Espoon kaupunki

MAISEMALLINEN VEDEN LÄHEISYYS

Maan ja veden vuoropuhelu

Kuva: Eastern Harbour District Amsterdam

Järvenrannat ja merenrannat ovat kahden maailman, kahden ekosysteemin, kahden järjestelmän rajakohtia. Tiiviiden ja avaruuden raja, lyhyiden ja pitkien näkymien raja, paikallaan pysymisen ja ajelehtimisen raja... Kaikki vastakohtat ovat yhtä aikaa läsnä rantaviivassa. Useimmat arkipäiväiset toiminnot sijoittuvat nykyisin kuivalle maalle, mikä on vieraannuttanut meidät vesistöstä. Rannoilla muistuu tämä toisen ekosysteemin todellisuus, johon on helppo sijoittaa omat haaveet.

Rannalla on yhtä aikaa läsnä enemmän suuria luonnonaiheita kuin pelkässä sisämaanäkymässä tai ulappanäkymässä. Tietoisuus kahdesta eri elementistä on vangitseva. Se edellyttää maan ja veden samanaikaista tiedostamista vaikkapa seisomalla tukevalla maankamaralla ja katsomalla kaukaiselle ulapalle. Toisaalta aiheiden monipuolisuus ja rytmi vasta tekevät tilasta mielenkiintoisen. Vastarannan näkeminen on tilallinen ominaisuus, joka ruokkii mielenkiintoa ja auttaa hahmottamaan tilaa. Maan ja veden vuorottelu maisemassa hokuttelee tutkimaan sitä eri puolilta. Paikka ei ole kerralla tyhjentävästi nähty, kuten horisonttiin asti

avarana jatkuva ulappa, vaan siitä paljastuu erilaisia näkökulmia kun liikkuu maisemassa ja kokee manteren ja vesistön vaihtelun.

”Mä oon täällä, sä oot siellä” on aina ihmistä kuttava tilallinen jippo. Miksi muutenkaan täydet bateau mouche-alukselliset turisteja niin herkästi vilkuttelisivat Seinen silloilla kurkotteleville lajitovereilleen? Samasta syystä uimarannan edustalle ankkuroitu lautta pienenä tekosaarena on niin houkutteleva uintikohde. Rakennusten kiinnostavat ulokkeet ja tasanteet tekevät ilmatilan välityksellä sen, mikä vesistön avulla vastarannan näkeminen tuottaa. Erinomaisia paikkoja maan ja veden vuoropuhelulle ovat joenrannat, niemien ja lahtien sarjat ja saaristo.

Joet ovat kauttakulun ja liikkumisen tiloja, joissa kolme elementtiä: ranta, vastaranta ja virtaava vesi luovat jännitteen. Vastarannan läheisyys ja samalla sen vaikea saavutettavuus vesialueen yli tekevät paikasta erityisen. Joen rannat ovat voimakkaasti yhtä ja peilaavat toisiaan, vaikka välissä liikkuva vesimassa ne rajusti erottaakin. Toista puolta jokea on mahdotonta käsitellä ottamatta samalla kantaa toiseen. Silta nivoo kaupunkira-

kenteessa joenrannat yhdeksi käyttökelpoiseksi alueeksi. Sillan päältä on miellyttävä näkymä keskelle koko kuvaelmaa, kiehtovasti hieman epäodellisella paikalla.

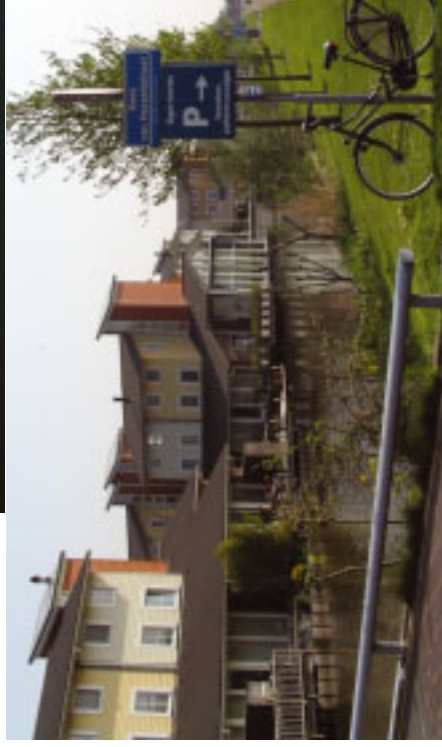

Porvoonjoki ja Järä Sjö

kuva: ruoriniemi.com

Niemien ja lahtien vuorottelu rantaviivassa muodostaa kiinnostavia näkymäsarjoja maan ja veden vuoropuhelusta. Viereinen niemi vertautuu joenrannan lailla ja näiden lisäksi elementtinä on vielä suurempi aava vesistö. Näiden aineksien keskinäiset suhteet muodostavat loputtomasti erilaisia kiinnostavia näkymiä katsojan paikasta ja katseen suunnasta riippuen. Niemennokassa on kiinnostava piste, jossa voi olla mahdollisimman kaukana "ulapalla" päästämättä kuitenkaan irti kuivasta maasta. Voi katsella eteenpäin aavalle selälle tai mukamas etäältä vesistöstä lahdenpohjukan turvallista poukamaa.

Saaren tunnelma on toisaalta eristyneisyys mantereesta, toisaalta sitoutuneisuus sen vastarantäkymiin. Mantereen puolen rannalta katsottuna näkymä on monipuolisempi ja kiinnostavampi, jos saaria ja niiden rantoja on maisemassa ohjaamassa sen hahmottamista. Tyhjä ulappa joka puolella olisi myös saaresta käsin mielenkiinnostomampi kuin mantereen vastaranta.

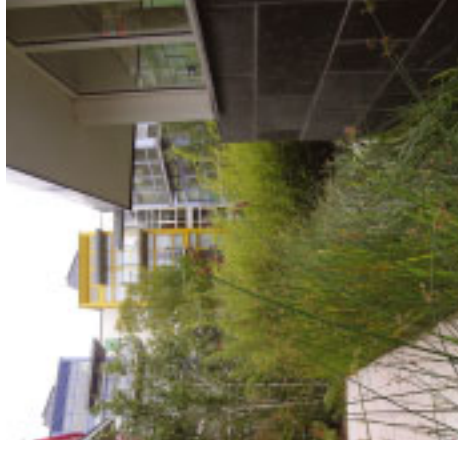
Lahden Ruoriniemi, saaristokylä Ruotsissa ja joenrantaa Hollannissa

Sisämaan vesiaiheet

Pieniä maan ja veden dialogeja on myös sisämaan vesiaiheissa. Purot ja ojat houkuttelevat lapsia leikkeihin, joissa joen keskeiset teemat näyttäytyvät miniatyyrikoossa. Vesisuhteiden tasapainon kannalta on tärkeä säilyttää virtaavat puronuomat myös kaupunkirakenteen sisällä ja toisaalta sekä puroista, että lammista, joihin ne virtaavat voi saada merkittäviä jäsentäviä aiheita virkistysalueille. Tiiviin kaupunkirakenteen keskellä pienikin vesiaihe saa merkittävän painoarvon. Matalilla altailla tai pienillä suihkulähteillä on muuten kuivassa ympäristössä suuri psyykinen vaikutus. Veden solina pienessä altaassa saattaa runollistaa muuten kuivan kaupunkiaukion. Kivikaupunginosan vedet kun poistuvat usein lähes näkymättömästi kouruja ja putkia pitkin.

Hulevesien käsittelyllä voidaan vesitasapainon lisäksi myös leikitellä ja juoksuttaa sadevettä ympäristötaiteen keinoin erilaisia näyttäviä rakenteita pitkin ennen imeyttämistä tai viemäriä. Lisäksi ympäristönäkökohdista käsin on joskus perusteltua koota hulevesi altaisiin. Hulevedet ohjataan tällöin mahdollisuuksien mukaan alueellisiin lammikoihin

tai kosteikkoihin alapuolisten vesistöjen suojelemiseksi hulevesien aiheuttamilta haittavaikutuksilta. Hulevesipuistot voivat toimia samalla kaupunginosan virkistysalueina ja linturikkaina keitaina.

Pihapuistoja Malmön Bo01 alueella ja hulevesipuisto Enköpingsissä

ASEMAKAAVALLISIA VEDELLISYSTEIKIÖITÄ

Bo01 Malmössä ja Aurinkolahti Helsingin Vuosaaressa.

Veden läheisyys voidaan muodostaa asemakaavallisin keinoin korttelin teemaksi. Se, millä tavoin ja mihin suuntiin kortteli avautuu, kuinka korkeita rakennukset ovat ja miten korkeus vaihtelee sekä erilaiset fyysisesti veteen liittyvät korttelirakenteet vaikuttavat veden läheisyyden kokemiseen.

Rakennusten sijoittelu suhteessa rantaan on merkittävä tekijä veden läheisyyttä tutkittaessa. Rakennusmassa voi karkeasti ottaen sijoittua joko rannan suuntaisesti tai poikittain suhteessa rantaan. Molempia esimerkkejä löytyy runsaasti sekä menneiden vuosikymmenien rantakohteista, että myös uusilta merellisiltä ja järvellisiltä asuinalueilta.

Rannan suuntaisessa lamellissa on esteetön vestsistönäkymä rannan puoleisista asunnoista kadunpuoleisten asuntojen kustannuksella. Toisaalta rannansuuntaisuudella on mahdollista luoda katutilaa sekä rannalle, että toisen puolen kadulle ja korostaa rannan linjaa.

Poikittain suhteessa rantaan sijoittuvasta rakennuksesta ei ole suoria vesinäkymiä, mutta kääntämällä massaa hieman viistoon ja sisällyttämällä

siihen erkkereitä tai ulokkeita saadaan näkymiä monipuolisemmiksi. Katutilan luomiseen rakennusten päädyt eivät aina muodosta riittävän pitkää yhtenäistä seinämää.

Rantojen umpikortteleissa vain yksi julkisivu kahdeksasta katselee ulapalle. Rantakorttelin asuntojen näkymiä vesistöön lisää puolestaan se, jos korttelin rannanpuoleinen sivu on avattu vettä kohden. Näin julkisivuista viisi mahdollistaa vesistönäkymän. Lisäksi yhdeltä sivulta avonainen korttelityyppi luo lähes umpikorttelin tavoin katutilaa ympärilleen.

Rakennusten korkeuden vaihtelulla voidaan luoda rantaa vasten poikkisuunnassa oleviin rakennuksiin näkymiä terassoinnin avulla. Korkeuden kasvassa rannasta pois päin syntyy myös kadunpuolelle urbaanimpaa tilaa. Etenkin lomakohteissa on perinteisesti käytetty merinäköalan maksimoivat ratkaisuna terassitaloja. Ne soveltuvat parhaiten rinteeseen, tasamaalla runkosyvyydestä tulee kovin massiivinen ja alakerrosten manterenpuolen käyttö on ongelmallista.

Hanasaaren asemakaavallisen ideakilpailun voitajaehdotus Tropaionissa yhdistettiin terassitalo

umpikortteliin terassoituva umpikorttelityyppillä, jossa maksimoidaan merinäköalat jättäen samalla katutilan seinämät mataliksi. Sisäpihojen valoisuuteen on ehdotuksessa myös kiinnitetty huomiota.

Kalasataman osayleiskaavaa, Lahden Ruoriniemeä ja Tropaion-talot.

Kuva: BIG

Kuva: Arkkitehdit NRT Oy

Terasseja Kööpenhaminassa ja Vuosaarella, uloke Lauttasaaressa ja Hollannissa. Oikealla Järä Sjön aallonmurtajatalo.

Kööpenhaminan Örestadiin on valmistumassa kokonainen terassikortteli, jossa on yhdistetty syvä-runkoinen pysäköintitalo ja sen päälle rinnemäinen asuintalokerros niin, että jokaiselle L-muotoiselle asunnolle muodostuu oma yksityinen terassi. Vanhempia esimerkkejä terassoinnista edustaa Espoon Kivenlahden amfi, joka käyttää rinnemaastoa hyväkseen sekä Vuosaaren Ulappatien kaltevajul-kisivuiset terassitalot, joissa lamellitalon kerroksia on vedetty sisään ja syntyneeseen porrastukseen on saatu syvät parvekkeet.

Rannasta ulokkeena veden ylle kurottautuminen on aiheena muun muassa kutsukilpailun voittaneessa Lauttasaaressa Merenkulkijanrannan ehdotuksessa. Veden yllä pilarien päällä olevat rakennukset pääsevät niin liki vettä kuin se kellumatta on mahdollista. Niistä on mahdollista tarjota näymiä sekä vesistöön, että vesistön puolelta maihin. Välittömän yhteyden veteen tuo myös ulokkeena rannasta työntyvä betonilaituri tai aallonmurtaja, jonka päällys on rakennettu. Veteen liittyvät toiminnot ovat silloin käden ulottuvilla heti ulko-oven takana samalla kun rakennukset kuitenkin pysyvät tukevasti perustuksillaan. Tukholman esikaupunkialueella Järä Sjössä betonisen aallonmurtajan asukkaat voivat hypätä aamu-uinnille helposti heti

ulko-ovelta elleivät sitten halua leiskauttaa järveen omalta parvekkeeltaan.

Kelluvat asunnot ovat ponttonien päälle rakennettuja koteja, jotka on ankkuroitu kiinni vesistön pohjaan. Useissa suurkaupungeissa maailmalla on sekä perinteisiä asuntolaivoja että moneen muuhun tarkoitukseen sovellettuja uivia rakenteita. Lähimmät esimerkit löytyvät Ruotsista Tukholmasta ja Kalmarista sekä Tanskasta Kööpenhaminasta. Myös muissa Euroopan maissa on asuntolaiva-asumista, erityisen suosittua se on Hollannissa. Meressä kelluvat asunnot toimivat kuin valtavat ponttonilaiturit, jopa kolmen hehtaarin kokoisia "tontteja" on suunniteltu. Ne tarjoavat omarantaista asumista ja toisaalta siirrettävyyttä.

Lisäksi vedenläheinen toiminta on mahdollista suoraan ovelta. Asunnosta pääsee portaita pitkin välittömästi veteen uimaan, ja myös veneille voidaan järjestää kiinnityspaikka vaikka olohuoneen seinästä. Ponttoneilla kelluvien "tonttien" väleissä on avointa vettä, mikä tuo vaihtelevuutta ympäristöön ja pienvesistönäkymiä eri puolille rakennusta. Laiturirakennelmista on mahdollista tehdä ikään kuin kevyen liikenteen katuverkkoa josta kelluvat talot polveilevat eri suuntiin. Kunnallistekniikka (viemäri- ja sähköliitännät, kaasu, kaukolämpö ja

teleyhteydet) on mahdollista viedä rakennuksiin joustavien liitosten kautta. Lisäksi lämpöpumppu voi hyödyntää meriveden lämpöä kovilla pakkasilla. Saksassa kelluvan rakentamisen koekenttänä on Lausitzin alueen vedellä täytetyt avokaivokset, jonne on suunniteltu 80 ponttonitalon ja kelluvan hotellin rakentamista, josta osa on jo valmistunut. Suomessakin kelluvia rakennuksia aiotaan esitellä loma-asuntomessujen oheiskohteena Porin Reposaassa kesällä 2008.

Kelluvina rakenteina voidaan toteuttaa myös ravintoloita, siltoja, kevyen liikenteen reittejä ja jopa hotelleja, kylpylöitä ja suurempiakin hankkeita.

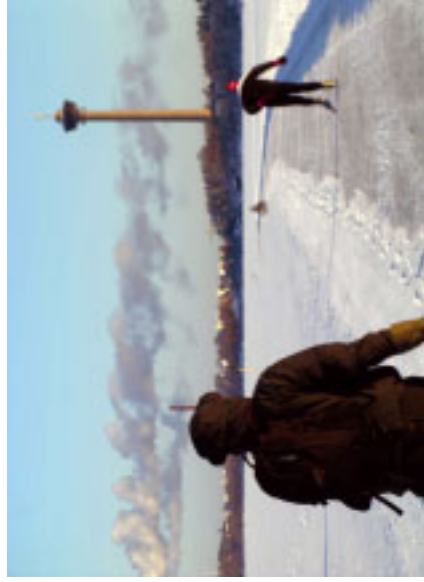
(6,9,10,11,14, 15,16)

TOIMINNALLISIA VEDELLISYSTEIKIJOITA

50-luvun uimala Helsingissä, Kööpenhaminan nuorison merikeskus ja talvista Näsijärveä.

Veteen liittyvät aktiviteetit kuten veneily, melonta, uinti, matonpesu ja kalastus ovat monelle keksän parhaita kokemuksia ja yleensä niiden vuoksi hankitaan loma-asuntoja vesistöjen rannoilta. Aktiviteettien rajaaminen pelkästään maaseutuympäristöön on kuitenkin turhaa. Kaikilla ei ole resursseja hankkia erillistä loma-asuntoa ja kaupunkiympäristö voi yhtä lailla saada sisältöä vesistöön liittyvistä aktiviteeteista. Veneilyn suosio kasvaa, arvioiden mukaan maassamme on lähes miljoonana venettä. Voidaan sanoa, että ainakin puolet suomalaisista liikkuu tavalla tai toisella vesillä.

Toiminta vesistöjen ja rantojen alueilla ei toisaalta rajoitu pelkästään kesäkauteen. Retkiluistelu on kasvattanut viime vuosina selvästi suosiotaan ja uutena tulokkaana leijalautailu tekee tuloaan talvisille jälle. Avantouinti sekä pilkkiminen pitävät talviharrasteina pintansa vuodesta toiseen. Järven tai meren jää on mahdollisuus monelle toiminnalle: yhtäkkiä kaupunkilaisten vapaassa käytössä on hehtaaritolkulla ei-kenenkään-pinta-alaa.

Vesiliikenne on monipuolinen toiminnallinen vedellisyysmekanismi. Laituripaikkoja pienten kiertokäytävien pistäytymistä varten toivotaan, sillä turististieilyt suomalaisten kaupunkien lähivesillä kasvattavat suosiotaan vuosi vuodelta. Lautat ja

vesibussit muodostavat myös tärkeän osan julkisen liikenteen järjestelmästä monissa rantakautpungeissa, koska ne mahdollistavat suorat yhteydet pisteiden välillä paljon halvemmalla kuin sillat tai tunnelit. Lisäksi kaupunkilaiset saavat elämyksiä ja luontevan yhteyden vesistöön osana päivittäisiä reittejään. Lauttasatamat pienenä liikenteen solmukohtana aktivoivat myös rannan ympäristöä ja tuovat palveluita rannan tuntumaan, mikä taas houkuttelee helpommin muutakin elämää ja aktiviteetteja rannalle.

Kööpenhaminan vesibussiliikennettä.

Suomessa vesistöjen käyttäminen arkiseen työmatkaliikenteeseen on saaristoa lukuun ottamatta vähäistä. Muun muassa Helsingissä on kuitenkin alettu miettiä vesijoukkoliikenteen käyttöä kaupunginosien yhdistämiseen. Kruunuvuorenrannan suunnittelun yhteydessä puhuttiin vuoroliikennettä hoitavasta joukkoliikennelautasta raitiovaunusillan vaihtoehtona. Yhteys keskustaan olisi meriteitse kaikkein suoria ja lyhyin. Suomenlinnan perinteiselle ja merellisyydelle tulisi viimein oikea kilpailija. (13)

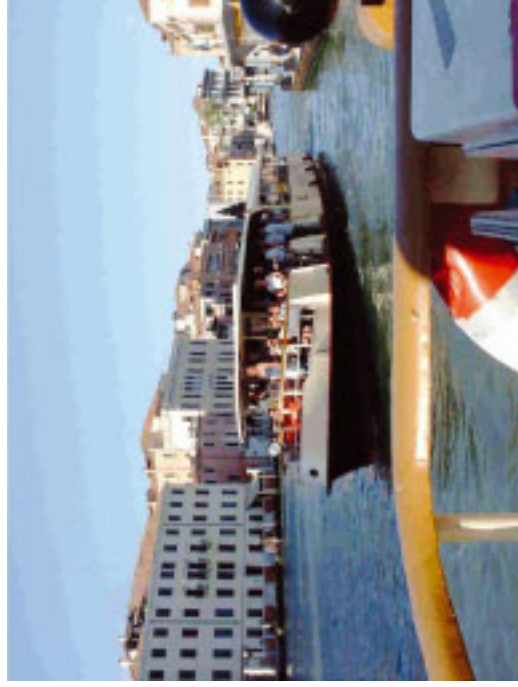
Ulkomaisia vesijoukkoliikenne-esimerkkejä on lukuisia. Lähimpänä meitä on Tukholma, jossa lauttamatkustamisella on pitkät perinteet. Uuden merellisen asuinalueen Hammarby Sjöstadin ja keskustan välinen liikenne hoidetaan pikaraitiotien lisäksi joukkoliikennelautalla, joka käyttöön matkustajille ilmaista. Kööpenhaminassa vesibussit täydentävät joukkoliikennejärjestelmää. Näppäret pienet vesibussit nappaavat matkustajat kanavien rantojen pysäkeiltä. New Yorkissa Staten Islandille liikennöi ilmainen lautta samoin kuin Lontoon Thames-joella sekä Amsterdamissa. Rotterdamissa puolestaan lautta yhdistää lukuisia esikaupunkialueita aina läheiseen Dordrechtin kaupunkiin saakka. Dublinissa on herätty siihen, miten viime vuosikymmenien aikana kaupunki on hiljalleen etääntynyt Liffey-joesta. Docklands Authority's River Regeneration –strategian yksi toimenpide onkin ollut elämän tuominen takaisin joelle lautta-liikenteen avulla. Venetsialaiset vaporettot puolestaan ovat kanaalikaupungin olosuhteissa luonteva tapa liikuttaa kaupunkilais- ja turistimassoja vettä pitkin.

Myös tie- ja raideliikenteen vedenläheisyys on rantakaupungeissa oleellinen tekijä. On vain varottava, ettei liikenne erota vesistöä ja kaupunginosaa

toisistaan. Näkymät tiellä liikkussa määrittelevät millaisena ympäristö mielletään. Merellisyys tai järvellisyys yhdistyy tieympäristöön jos tieltä pilkottaa kimmeltävä ulappa tai jos määränpäättä lähestytään siltojen kautta ikään kuin vesistöstä päin. Taajamaa lähestyttäessä on ensinäköymillä vaikutusta sen luonteen ja identiteetin hahmottamiseen.

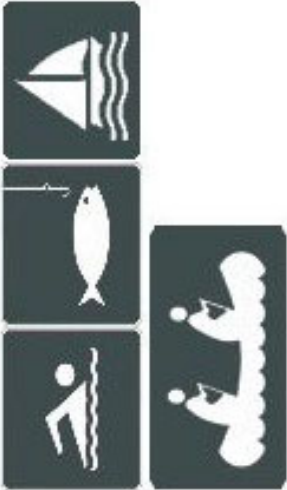

Ylhäällä Oslos Akerbrygge, oikealla Beerline neighbourhood
Milwaukeeissa Wisconsinissa, alhaalla vaporetto Venetsiassa.

	
Rannan suuntainen massa	Umpinainen terassikortteli
	
Poikittainen massa	Veden ylle ulottuvat rakenteet
	
Rannan puolelta avattu umpikortteli	Kelluvat rakenteet
	
Terassitalo	

TOIMINNALLISIA VEDELLISYYSTEKIJÖITÄ

	Kesämkiiaktiiviteetit kaupungissa
	Talviaktiiviteetit jäällä
	Vesijoukkoliikenne
	Sataman palvelut

RANTAVYÖHYKKEEN JULKISUUSASTE

Split by night.

Etelä-Euroopassa merenrantakaupunkien ja pien-tenkin kylien rantabulevardeilla kävellään iltaisin ”näyttätymässä” parhaimpiin pukeutuneena. Suomalaisissa pienemmissä kaupungeissa on verrattain paljon omarantaisia tontteja ja suomalaiset julkiset rannat ovat useimmiten luonnontilaisina ulkoilu- ja viheralueina. Urbaanilla tavalla käsiteltyä veteen rajautuvaa tilaa on vähän.

Rannan julkisuusasteeseen vaikuttavat alueen käyttötarkoitus ja käyttäjät. Kävelyyn ja oleskeluun suunniteltu ranta houkuttaa nauttimaan veden läheisyydestä ja palveluista kuten ravintoloista mikäli vilkasliikenteinen väylä ei erota rannan rakennetta vedestä. Satamaan kiinnittyneet turistialukset, vierasvenesatama, uimapaikka, leikkipuisto, näköalatasanne tai muut palvelut tekevät rantavyöhykkeestä julkisen. Maisemallisesti kiinnostavat kävelyreitit lisäävät rantojen julkisuusastetta ja kohtaamisten mahdollisuutta. Yksityisyyttä puolestaan lisäävät pienen piirin palvelut kuten venekerhon tila tai aidatut laiturialueet.

Rantojen fyysinen ilme on pääosin sitä käsitel-lympi, mitä julkisempaa rantatila on. Tämä tulee

ilmi jyrkkärantaisilla rantatoreilla ja julkisissa sata-ma-altaissa, joissa on palveluja ja oleskelualueita penkkeineen. Toisaalta taas julkiset virkistysreitit ja liikuntapaikat rakennetaan usein rannoille varsin luonnonmukaiseen tai luontoa imitoivaan tapaan. Virkistys nähdään metsäsuomalaisena tarpeena päästä urbaanin kaupunkitilan ulkopuolelle.

Meilahdessa.

YHTEENVETOA

Rannalle sijoittuva kaupunki tai sen osa on onneksaassa asemassa, sillä on runollinen elementti, jota pitää vain osata käyttää. Vesisuhteesta on otettava kaikki irti.

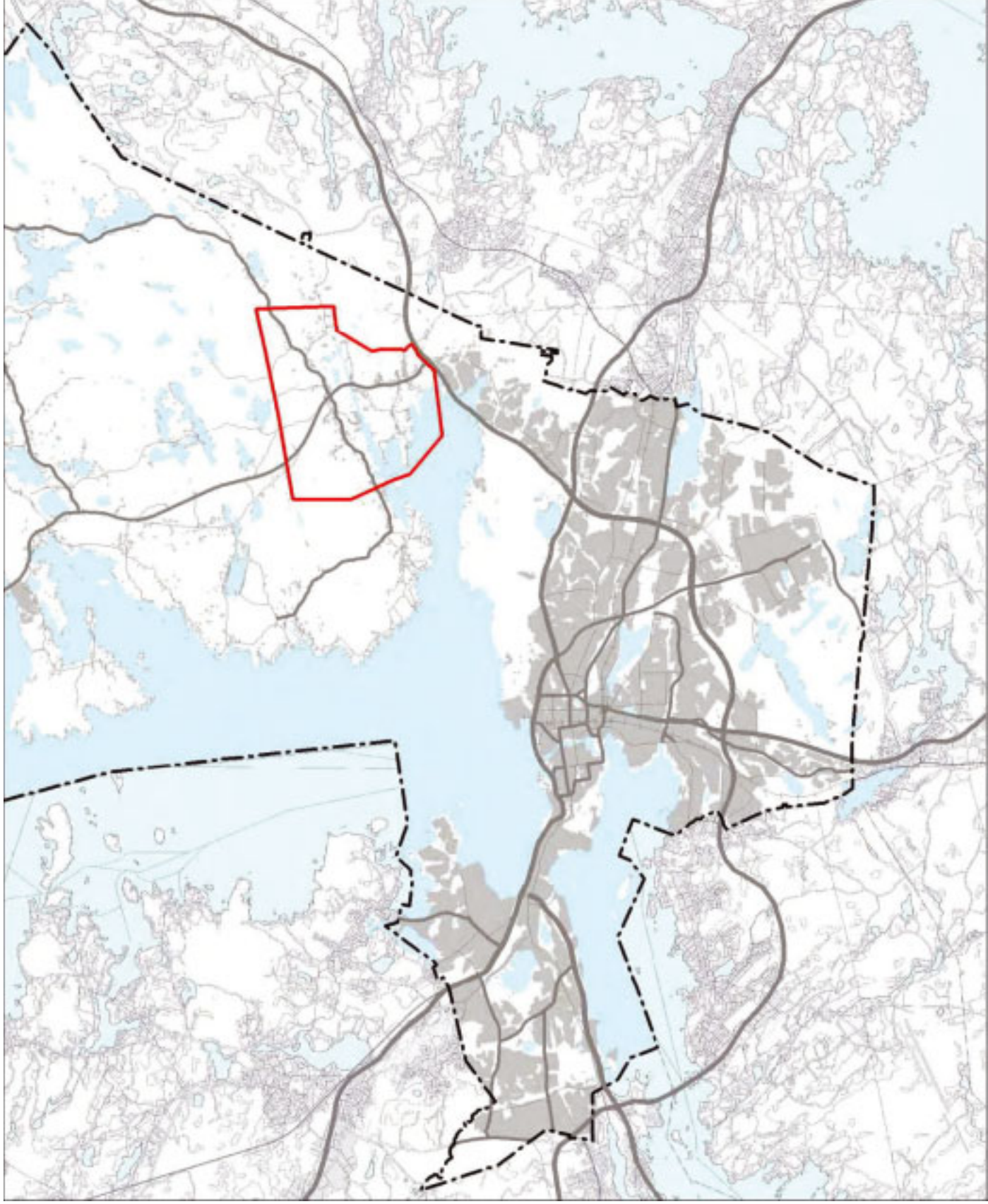
Merellinen kaupunki tai järvi-kaupunki tarkoittaa, että vesistö on elimellinen osa kaupungin toimintaa. Kaupunki koostuu kaupunkilaisista ja kaupunkirakenteesta, jolloin näiden molempien on siis oltava vesistön äärellä ja veden kanssa tekemisissä.

Tiedostettu merellisyys tai järvellisyys, eli vedenläheisyys kaupungissa tarkoittaa sitä, että kaupunkia suunnitellaan kaupunkikuvallisesti ja toiminnallisesti siten, että rannat ovat helposti saavutettavia ja niitä voidaan aktiivisesti kehittää hyöty-, suojelu- ja virkistyskäyttöön.

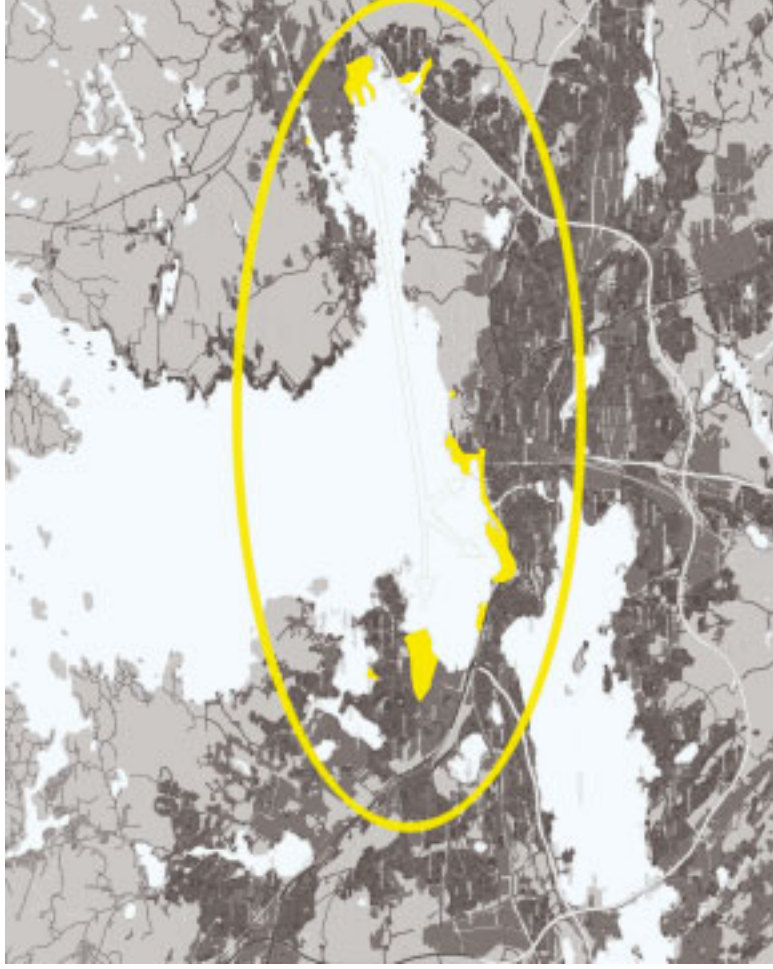
Oleellista on kytkeä ranta-alueita toisiinsa ja keskustaan sekä parantaa yhteyksiä ja näkymiä ranta-alueille. Ranta-alueita pyritään tietoisesti aktivoimaan kartoittamalla toiminnot ja ideoimalla uusia. Kaikille merellisyyden tai järvellisyyden leimaamille kaupunginosille on yhteistä se, että suunnittelu on vesistöstä sisämaahan päin vähintään yhtä tavoitteellista kuin sisämaasta vesistöön päin. Vesistö ei saa jäädä kaupunginosan takapihan lisukkeeksi!

OSA II

Tampereen
Nurmi-Sorila

TAMPEREEN VESISTÖSUHDE

Rantakaupunginosat, satamat ja venepaikat, jotka määrittävät eteläisen Näsijärven.

Tampere sijoittuu Näsijärvestä Pyhäjärveen virtaavan kosken ympärille ja näiden kahden järven rajaamille maa-alueille kosken itä- ja länsipuolilla. Tampereella on siis mahdollisuus luonteviin vesiyhteyksiin useista eri kaupunginosista ja kaupungin keskustasta. Toistaiseksi kaupunki ei ole kovin vahvasti tukeutunut järvien läheisyyteen imagossaan.

Länsi-Tampereella Näsijärven länsirannalla on tekeillä uusi Niemenrannan asuinalue Lielahden M-Realin alueelle. Suunnittelutyön tavoitteena on tutkia mahdollisuuksia osoittaa alueelle vetoimainen, rantaan tukeutuva ja kaupunkimainen asuntoalue. Suunnittelussa hyödynnetään alueen vahvuuksia kuten edullista sijaintia kaupunkirakenteessa ja Näsijärven läheisyyttä.

Näsijärven itärannalla on toinen rantahanke, Nurmi-Sorila. Lisäksi Näsijärven ranta-alueista vahvistetaan juuri tällä hetkellä Santalahden aluetta, joka kaavoitetaan teollisuudelta asuinkäyttöön ja jonka satama-alueita pyritään kehittämään.

Nämä kolme tärkeää aluetta ja niiden keskellä sijaitsevat kaupungin keskustarannat rajaavat Näsi-

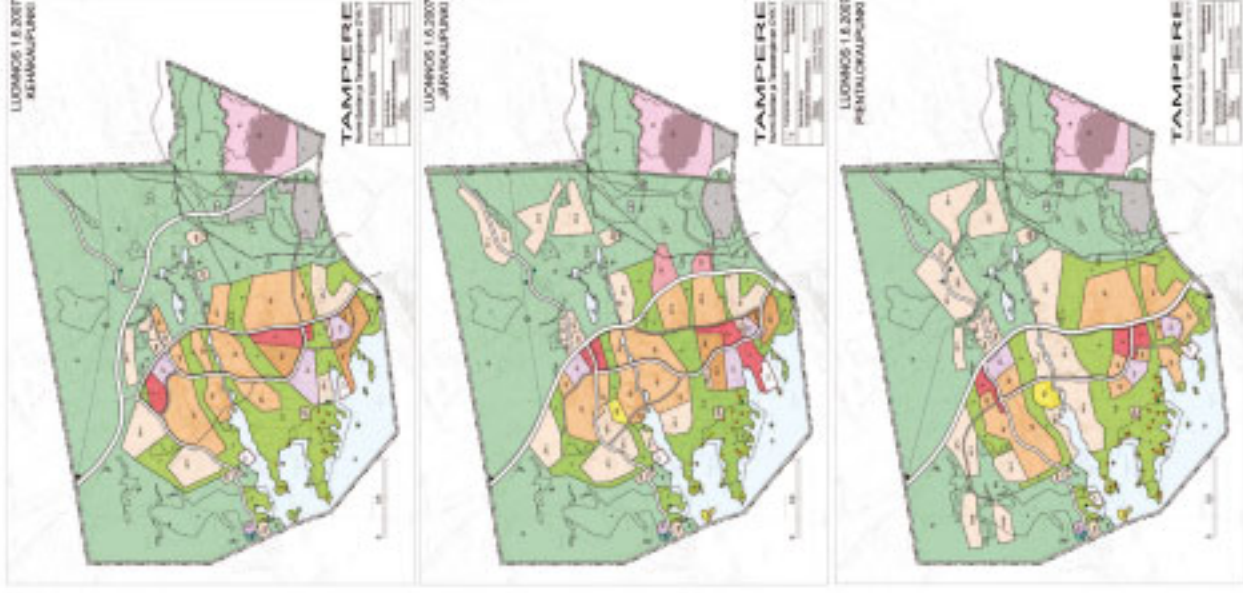
järven eteläosan urbaanin vesialueen, jolla kaikki järvi- ja järvikaupunkitoiminnot voisivat vahvistaa maisemallista yhteyttä vesistöön. Tampereen järvellisyys vahvistuisi!

Vesiaktiiviteettipaikoista merkittävimpiä ovat satamat ja venepaikat, joita on sekä Näsijärven, että Pyhäjärven puolella. Näsijärvellä satama-alueista tärkein sijaitsee Naistenlahdessa, jossa on sekä kaupungin venepaikkoja, että Tampereen pursiseuran toimintaa. Särkänniemen edessä Mustalahdessa on risteilyaluksien satama. Kaupungin venepaikkoja on Lentävänniemen Halkoniemessä, Kaupin Katiskalahdessa, Mustalahdessa, Teiskon Terälahdessa ja Maisansalossa, Luoteis-Tampereen Perkiönlahdella, Santalahdessa, Tasanteen Olkahisenlahdella ja Rauhaniemessä, jossa on myös melontakerhon toimintaa.

Näsijärven eteläosan itä-länsi-suuntaisella kaupunkijärvellä tulisi liikennöidä kaupungin itä- ja länsipuolet toisiinsa ja keskustaan yhdistävä lautta. Vanha ajatus järvestä rantamaita yhdistävänä tekijänä erottavan sijaan nousisi taas pinnalle. Tampereen keskusta kiinnittyisi paremmin ympäristönsä järvimaisemiin ja uudet, järven rannoille

muodostuvat asuinalueet saivat omaleimaisen houkuttelevan identiteetin. Tamperealaiset näkivät järvenrantojen kaupunginosat sekä mielenkiintoisena asuinpaikkana, että vapaa-ajanviettomahdollisuutena.

NURMI-SORILAN OSAYLEISKAAVA

Nurmi-Sorilan osayleiskaava sisältyy Tampereen kaupungin yleiskaavoituksen työohjelmaan vuodelle 2007-2009. Osayleiskaava laaditaan asemakaavoituksen pohjaksi. Suunnittelutyössä tutkitaan mahdollisuuksia osoittaa uusi, kokoluokaltaan merkittävä asuntoalue Näsijärven rannalle Nurmi-Sorilaan. Nurmi-Sorilan kaavan alustavat tavoitteet hyväksyttiin suunnittelujaostossa 24.4.2006. Samassa kokouksessa suunnittelujaosto keskusteli Nurmi-Sorilan aluekokonaisuudelle laadituista kuudesta kehityskuvavaihtoehdosta. Viisi alustavaa maankäyttövaihtoehtoa käsiteltiin suunnittelujaoston kokouksessa 11.12.2006. Näistä viidestä alustavasta maankäyttövaihtoehdosta muodostui kolme osayleiskaavaalunonnosvaihtoehtoa: järvi-kaupunki, pientalokaupunki ja kehäkaupunki. Ne esiteltiin suunnittelujaostolle 19.6.2007. Tampereen kaupunginhallituksen suunnittelujaosto päätti 11.12.2007, että Nurmi-Sorilan osayleiskaavan suunnittelua jatketaan niin, että alueen ”vetovoimainen keskusta” sijoitetaan osayleiskaava-alueen etelä-osaan, Nurmiin. Järvi-kaupunki-identiteetti tulee siis olemaan osayleiskaavan kantava teema.

ALUEEN KUVAAUS

Nurmi-Sorila sijaitsee Näsijärven rannalla n. 12 km etäisyydellä Tampereen keskustasta koilliseen Jyväskylään johtavan valtatie 9:n pohjoispuolella. Osayleiskaavan kattava maa-alue on noin 15 neliökilometrin suuruinen. Aluetta halkoo nykyään pohjois-eteläsuunnassa seudullinen pääväylä Kaitavedentie. Länsi-itäsuunnassa alueen jakaa kahteen osaan Sorilanjoki. Nykyistä haja-asutusta ja 700 nykyasukkaan välttämättömiä palveluita on lähinnä Nurmin ja Sorilan kyläkeskuksissa sekä väylien varrella. Julkiset palvelut sijaitsevat Sorilassa.

Nurmin kyläkeskuksessa toimii Adventtiseurakunnan ylläpitämä kristillinen koulu (139 oppilasta) ja vanhainkoti (45 asukasta). Alueella on eri vuosikymmenten pientalojen lisäksi muutamia vanhoja rakennushistoriallisestikin arvokkaita tilakeskuksia ja lähinnä rannoille keskittyntä loma-asutusta.

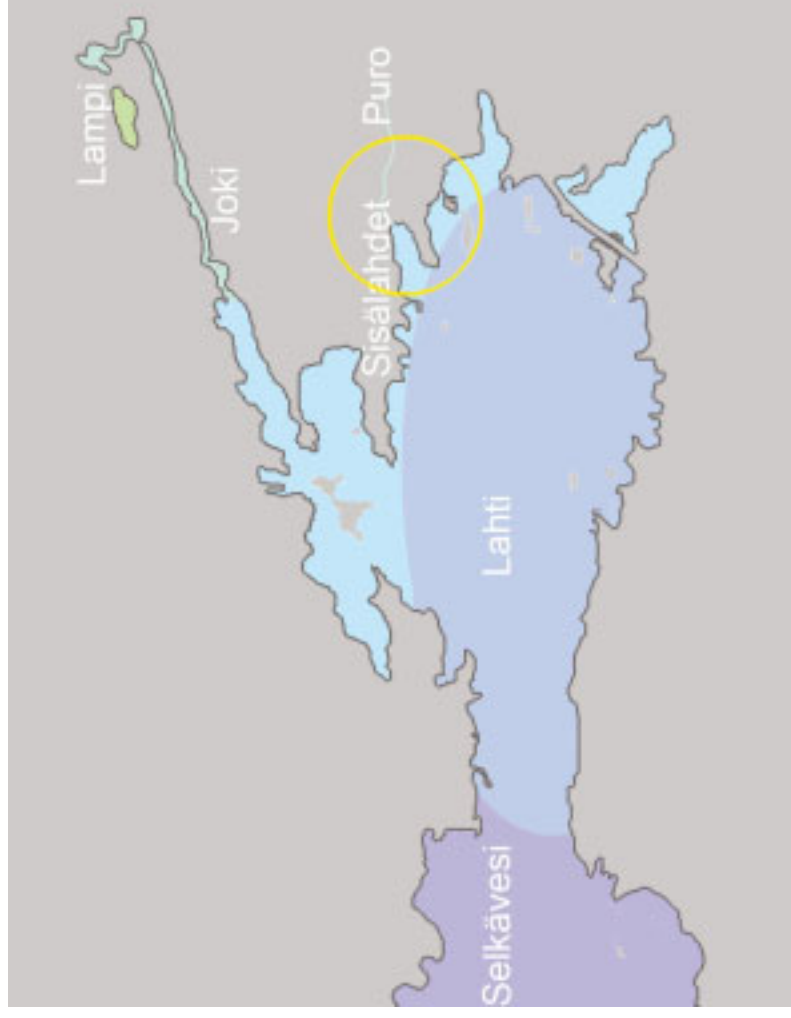

lissä sekä Sorilan pelloilla Kaitavedentien länsipuolella.

Suuren Näsijärven rannoilla ja laajoilla peltoaukioilla on tuulista, vallitsevat tuulensuunnat ovat lounainen ja etelä. Toisaalta järven vesimassa ta-saa lämpötilanvaihteluita. Säännöstelyn ansiosta Näsijärven vedenkorkeus on melko vakaa. Alin suositeltu rakennuskorkeus on +96,4 m. Ilmas-tonmuutoksen myötä myös suurten keskusjärvi-en vedenpinta pyrkii todennäköisesti nousemaan. Rantaviiva pysynee kuitenkin entisellä korkeudel-la, sillä Suomessa säännöstellään yleisesti järvien pintaa juoksutusten avulla. Vedenpinnan vaihtelui-den ajankohdissa ja määrissä tapahtunee tulevai-suudessa muutoksia. Etelä- ja Keski-Suomessa talvitulvat yleistyvät, mutta keväiset tulvat vähene-vät, sillä sulamisvesiä on vähemmän kuin ennen.

Hulevesistä ja niiden käsittelystä on tehty Tampe-reen kaupungin toimesta erillinen selvitys suunnit-telutyön pohjaksi. Selvityksessä on vertailtu eri luonnosvaihtoehtojen vaikutuksia ja löydetty valu-ma-alueille yleispiirteisiä ohjeita vesien imeytyk-seen ja hulevesien hallintaan.

Nurmi-Sorilan tuleville rakentamisalueille aset-taa rajoituksia kolme erityyppistä suojeltua eläinla-jia: tummaverkkoperhoset, liito-oravat ja lepakot. Osayleiskaava-alueuunnoksissa nämä rajoitteet on kaikissa yhtä lailla otettu huomioon ja osoitettu ra-kentamista vain alueille, jotka eivät vaaranna suo-jeltujen lajien elinolosuhteita.

DIPLOMITYÖN TAVOITTEET

Kaupunkirakenteellisesti Tampereen keskustasta katsoen Nurmi-Sorila on verrattain kaukana, joten **alue täytyy tehdä itsessään houkuttelevaksi.**

Alueen vedenläheistä eli **järvellistä identiteettiä tulee korostaa julkisessa kaupunkitilassa** etenkin kaupunginosan keskusta-alueella. Sieltä sen on mahdollista säteillä pientalovaltaisempaan ja yksityisempään ympäristöön. Nurmi-Sorila on toimiva ja moderni kaupunginosa, jota ympäröi toisaalta järvi, toisaalta maaseutu.

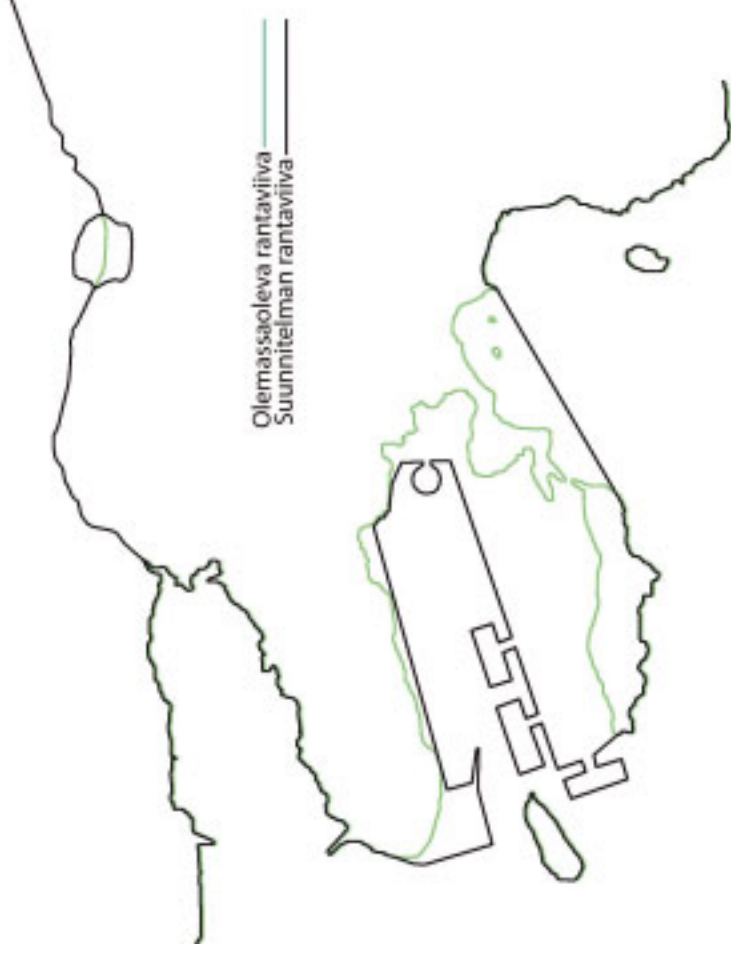
Diplomityöni suunnitelmaosan tarkoitus on löytää keinoja, joilla Nurmi-Sorilasta tulisi järvellinen kaupunginosa ei vain paikallisten vaan koko Tampereen seudun asukkaiden mielikuvissa. Suunnitelmani pohjautuu osayleiskaavaluonnosten vaihtoehtoon Järvi-kaupunki ja tarkentaa sen tavoitteita seuraavalle mittakaavatasolle.

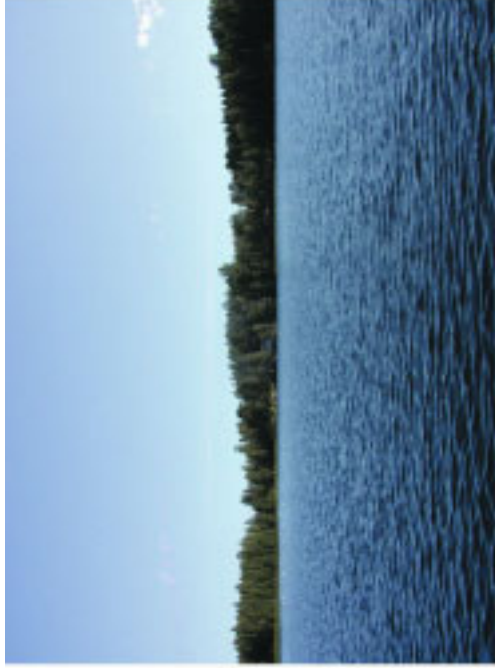
1. Maatäyttö

Maan ja veden vuoropuhelusta Nurmin keskustassa saadaan entistä kiinnostavampi rakennetun täyttömaaniemen avulla. Kapeaa Typöstensaarta levennetään ja saariketju kurotaan kiinni manteeeseen. Täyttömaa-alue mahdollistaa vastarantäkymät niemeltä toiselle ja jatkaa luontevasti pienipiirteisten sisälahtien sarjaa Nurmin rannoilla.

Täyttömaan avulla saadaan lisää rakennuskelpoista maa-alaa oivallisella paikalla Nurmin keskustassa, ja samalla tarpeettomille rakennusprojektien ylijäämämaille löydetään yksi sijoituspaikka lisää. Soveltuvat uudet läjitysalueet nimittäin ovat kiven alla rakentamisen painopistealueilla.

Nurmessa on nykyisellään monenlaista rantaa. Eteläosassa ja saarilla on avokalliota rannassa, mutta monin paikoin ranta on rehevöitynyttä ja kaislikkoista etenkin siellä, missä laajat peltoaukeat ulottuvat miltei vesirajaan saakka. Suunnitelman täytöt muokkaavat rajuihin juuri näitä reheviä kaislikkorantoja jättäen kalliorannat maiseman kohokohdiksi tulevaisuudessaakin.

ylh. vas. Hangaslahden rantaa itään päin

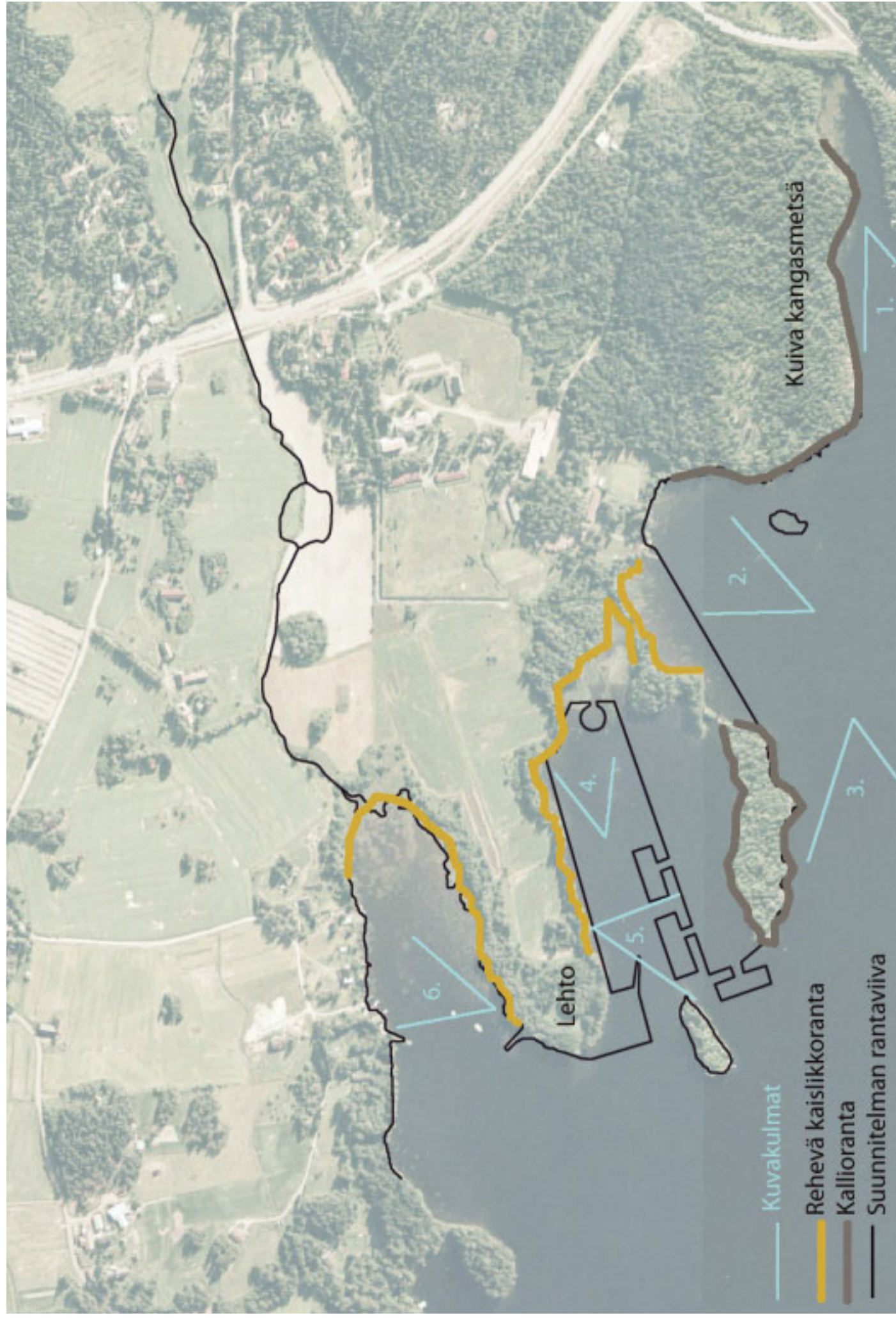
ylh. kesk. kristillisen koulun rantaa

ylh.oik. Typöstensaaren rantaa

alh.vas. keskimmäisen lahden pohjukkaa

alh.kesk. niemennokasta kohti Typöstensaarta

alh.oik. Juoponlahtea ja työväentalon rantaa

2. Lahtien toiminnalliset järvi-identiteetit

Nurmi-Sorilan keskustaan muodostuu suunnitelman myötä kaksi lahtea ja niemet, jotka tarjoavat monipuolisia näkymiä vastarannoille ja järvelle. Lahdet ovat keskenään erilaiset.

Keskustan urbaanin lahden rannat on voimakkaasti käsitelty ja rannassa on viimeistelyä julkista ulkotilaa sekä rantaravintola. Veneily tuottaa toimintaa ”vesinäyttämölle”, jossa terassimainen rakenne kasvaa rannasta sisämaahan päin ja toiminta on lahden keskellä. Urbaanin lahden aurinkoisella pohjoisrannalla oleillaan julkisesti kuntaas varjoisampi eteläranta on yksityisempi. Etelärannan täyttömaaulokkeilla olevat rakennukset ja välillä sisemmäs polveileva rantaviiva muodostavat pienipiirteistä vedenläheisyyttä.

Kotoisampi lahti muodostuu Juoponlahdelle, jonka pohjoisrannalla tällä hetkellä on Nurmin työväentalo pienimuotoisine uimarantoineen ja saunoineen. Matalan ja avoimen luonnonrannan vähäisyydestä johtuen uimaranta muuttuu laajentuessaan uimalaksi ja kelluvaksi saunalaksi, jonka rakenteet suurimmaksi osaksi kelluvat vedessä. Kotoisan lahden pohjukassa ovat koulut ja liikuntamahdollisuudet. Lahden suojaista ja varjoista eteläranta on alueella paikka, jossa kytketyillä pientaloilla voi olla omarantaisia tontteja edellyttäen, että rantaja kiertää muuten riittävä määrä virikkeellisiä virkistysreittejä vaihtelevine järvinäkökymineen.

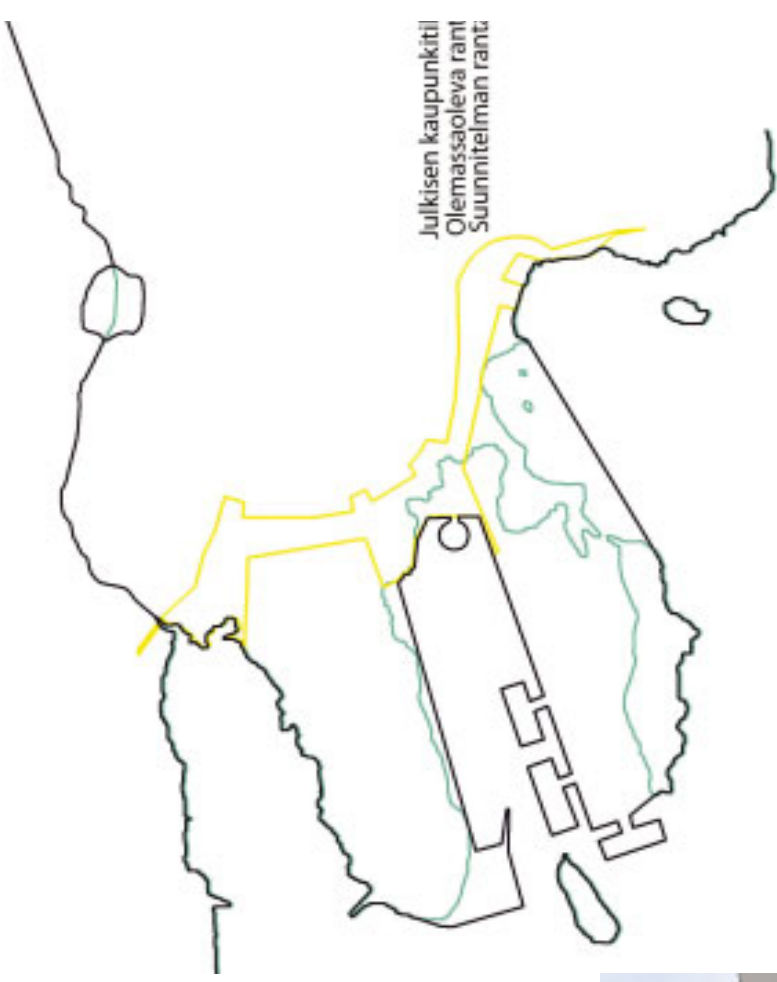

Urbaani lahti ja kotoisampi lahti.

3. Julkinen rantatila

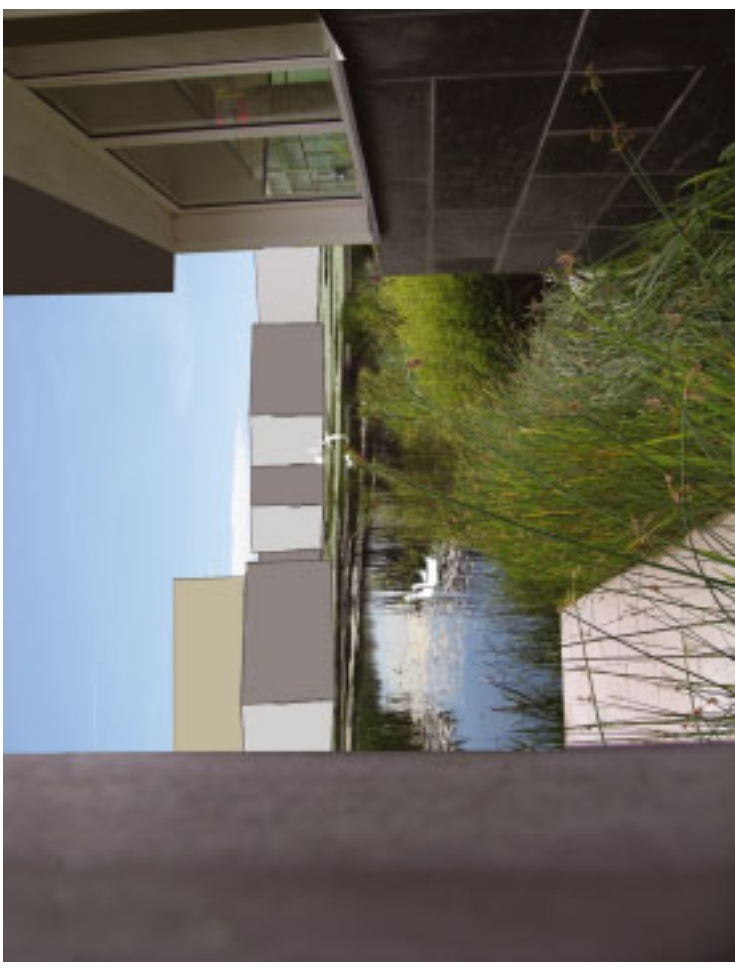
Urbaaniuden ja kotoisuuden leimaamien lahtien välillä on kokoava elementti, torisarja, joka vie lahtien pohjukasta toiseen ja sivuaa keskustan pal-velukeskittymää. Järvellisyyden korostamiseksi julkisten ulkotoilojen kaupunkitaitteessa käytetään vettä erilaisina staattisina ja liikkuvina pintoina myös sisempänä kaupunkirakenteessa.

4. Hulevesi näkyvissä

Nurmi-Sorilan kotoisampaan lahteen laskee pieni puro, jonka virtausta voidaan hidastaa laajentamalla siihen allas. Ympäröivät pihapiirit saavat vesiaiheen, jonka puoleen rakennukset voivat luontevasti kääntyä ja vedellisyys tulee lähemmäs sisämaankin asutusta.

Monipuolisesta kaupunkirakenteesta on löydetty-
vissä hyvin erilaisia vesisuhteita.

Rakenne	Vesisuhde	Vesistönäkymä	Veden läheinen toiminta	Rannan käsittely
kytketyt pientalot	oma ranta	matalalta suojaisaan lahteen	yksityistä (sauna, uinti jne.)	luonnonmukainen
terassitalot	näkymäsuhde	korkealta laajalle järvelle	julkista (venesatama, ravintola)	käsittely rantaviiva, satama-allas
kaupunkivilla	hyvin lähellä vettä, pieniä "omia" altaitakin	matalalta satama- altaaseen ja pieniin välialtaisiin	melko yksityistä, tosin ei ulkopuolisilta kiellettyä	täyttömaa
piste- /tornitalot hieman kauempana rannasta	näkymäsuhde	vesistö osana suurta maisemanäkymää	ei kortteliin liittyvää	ei rannassa
pienvesistökortteli	korttelin pienrantanäkymä	vesiaihe, pihan jäsentely sen ympäristölle	pienimittakaavaista,yksityistä	hulevesilampi, puro, avo-oja
amfi-rivitalo	korttelin oma ranta	laajalle järvenlahdelle	puolijulkista, kevyen liikenteen reitti halkoo	
rakennus pilareilla veden päällä	uloimpana järvellä	lahdelle, järvenselälle ja rantaan	puolijulkista, kevyen liikenteen reitti halkoo	täyttömaa
pääkokoojakadun rantalinjaus	näkymäsuhde			

Nurmin keskusta-alueen mitoitus

Asunnot	620 000 kem ²
Julkiset palvelut:	
- sosiaali- ja terveysasema	4800 kem ²
- koulukeskus (jossa myös liikuntahalli, nuorisotila, neuvola, hammashoito ja esikoulu)	20 000 kem ²
- Nurmin päiväkotii	1500 kem ²
- Kirjasto	1200 kem ²
	yht. 27 500 kem ²
Kaupalliset palvelut ja toimitilat	
- päivittäistavarakaupat 2 liikettä laajennusvarauksineen	4000 kem ²
- muita liiketiloja	10 000 kem ²
- työpaikkatiloja	10 000 kem ²
- yksityisen vanhainkodin laajennus	5000 kem ²
	yht. 29 000 kem ²
Kaikki yhteensä	676 500 kem ²

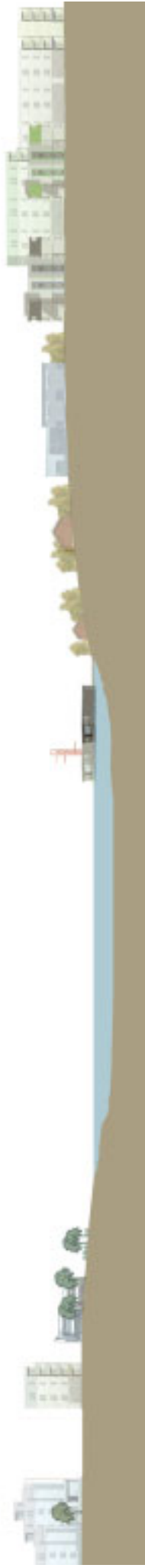
Rakenne perustuu kaupungin laatiman osayleiskaavaalunoksen "Järvikaupunki" perusratkaisuun. Ohitustie on luonnoksessa esitetyllä paikalla. Kaupunginosan pääkokoojajakatu on kuitenkin linjattu kiertämään lähempää rantaa. Punaisella merkityt alueet ovat keskustapalveluiden alueita. Violetilla rajattu, puron halkaisema alue on koulukeskuksen ja muiden julkisten palveluiden alue. Etelämpänä oleva violetti alue sisältää olemassa olevan adventtiseurakunnan toiminnot, jotka jatkavat paikallaan. Olen esittänyt myös toiminnan laajentumista suunnitelmassani. Alueen pohjoispuoli rajautuu esittämieni lämpäreiden reunaan melko tiukasti, sillä niiden pohjoispuolelta johtaa alueellinen viherysteys Näsijärven rannalta alueelliselle pohjois-eteläsuuntaiselle reitille. Alueen etelälaidan kallioalueet säilyvät virkistysalueina. Alueen sisäiset virkistysreitit ulottuvat kaikille muille rannoille paitsi keskeisen niemen pohjoisrannalle, jolle ainoana rantana voidaan sijoittaa pientalo-tyhtiöiden omantaisia tontteja. Virkistysverkosto risteää hulevesilammen luona, josta on yhteys seudulliselle reitille.

500 m

etelä

pohjoinen

Leikkaus lahtien poikki
1:1500

LÄHTEET

- 1) Museovirasto: Esihistorian opetuspaketti, http://www.nba.fi/fi/skm_opetus_esihistoria
- 2) Juhani Valanto: Mustalahden sataman historiaa, <http://www.kolumbus.fi/mari.nieminen/esittely.htm>
- 3) Korpela, Kalevi, 1995: Developing the Environmental Self-Regulation Hypothesis University of Tampere, Acta Universitatis Tamperensis ; ser A vol. 446
- 4) Francis, Carolyn & Clare Cooper Marcus, 1991: Places People Take Their Problems Proceedings of the 22nd Annual Conference of the Environmental Design Research Association, Mexico
- 5) Kaija Blom, 2004: Kaupunkisuunnittelua Jyväskylän Kekkolassa, pro gradu, Jyväskylän Yliopisto
- 6) Bernard Hulsman, Hans Ibelings, Allard Jolles, Jaap Evert Abrahamse, 2003: Eastern Harbour District Amsterdam - Urbanism and Architecture, NAI Publishers, Rotterdam
- 7) Wasser in der Stadt - Perspektiven einer neuen Urbanität, Hrsg.: Wasserstadt GmbH, Berlin; 2000, Transit Buchverlag
- 8) Korhonen-Lindblom-Lindroos et al., 2000: Kantakaupungin uudet ranta-alueet, rakentamisen sosiaalisia ulottuvuuksia, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2000:1
- 9) Liukkonen, Jouko, 2002: Naapurina Ruoholahti – asukkaat, toimitilat, kanava, Kustantaja Tietoluotsi Oy, Helsinki
- 10) Marja Salmela:Lautasaaren tulee asuintaloja meren päälle, Helsingin Sanomat, 01.02.2007, sivu A 17, <http://www.n-r-t.fi/merenk.htm>
- 11) Helsinki Eastern Harbour Sörnäistenranta and Hermanninranta Invited architectural ideas competition 22.10.2004 – 22.4.2005. Evaluation report. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2005:11
- 12) Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto, 2004: Kalasataman osayleiskaavan suunnitteluhjelma, Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2004:2
- 13) Riitta Jalkanen...(et al.), 2005: Kruunuvuorenrannan osayleiskaavan suunnitteluhjelma Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2005:12
- 14) <http://www.hafencity.com/>
- 15) Helsingin kaupunki Kaupunkisuunnitteluvirasto: Sörnäistenrannan-Hermanninrannan osayleiskaavaehdotus, vaikutusten arvioinnit, Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinkeinoihin 2. Liite YKP:n asiaan nro 1, 14.12.2006, <http://www.hel2.fi/ksv/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Esityslistat/liitteet/070100189.pdf>
- 16) Helsinki rakentuu rannoille, Helsingin kaupunkisuunnittelu: Kaavoituskaatsaus 2005 http://www.hel.fi/static/ksv/KaKatsaus/kaavoituskaatsaus_2005.pdf

sekä Tampereen kaupungin suunnittelupalveluiden aineisto Nurmi-Sorilan osayleiskaavaprosessin aikana

Kuvat s.14 (alh.), 15 (alh.), 18 (kesk.), 18 (alh.), 19 (ylh.), 19 (oik.) ovat Tampereen kaupungin suunnittelupalveluiden ekskursiokuva-arkistosta